

SZEMLE

BOEVOE SZODRUZSESZTVO BRATSKIH NARODOV I ARMIJ

(Vojenizdat, Moskva, 1975. 295 o.)

Bensőséges ünnepeken emlékeztek meg annak idején a Varsói Szerződés 1955-ben történt aláírásának 20. évfordulójáról. E megemlékezések részeként a résztvevő államok történészei, hadtörténészei, katonai szakemberei külön kiadványokban is méltatták a két évtized jelentőségét, a szerződésnek a világpolitika alakulására gyakorolt pozitív hatását.

A szovjet szerzői kollektíva — amelynek vezetője az azóta elhunyt kiváló szovjet katonai vezető, I. I. Jakubovszkij, a Szovjetunió marsallja, a Varsói Szerződés Egyesített Fegyveres Erői főparancsnoka volt — szintén értékes könyvet bocsátott közre az évfordulón: „A testvéri népek és hadseregeik fegyverbarátsága” címmel.

A szóban forgó munka nem korlátozódik csupán a szerződés bemutatására és méltatására, hanem a kilenc fejezetben belül tárgyalja mindazokat az elvi alapokat, történelmi körülményeket is, amelyek a szerződés megkötéséhez vezettek. Bemutatják a szerzők a szerződésben részt vevő országok hadseregeit, magának a szerződésnek a politikai, katonai szerveit, vázolják annak gazdasági, tudományos alapjait, valamint a kommunista és munkáspártok tevékenységét a szövetség erősítése, a hadseregek harci, politikai kiképzésének emelése érdekében.

Ilyenformán a könyvet elolvastva nemcsak a szerződést ismerjük meg részletesen, hanem mindazokat a körülményeket is, amelyek a megkötéséhez vezettek, s amelyek napjainkban is szükségessé teszik erősítését.

A szerződés elvi alapjairól szólva a szerzők az első fejezetben emlékeztetnek arra, hogy a marxizmus—leninizmus

klasszikusai mindenkor hangsúlyozták: a szocializmus útjára lépett népeknek, országoknak elkerülhetetlenül politikai, gazdasági és katonai szövetségre kell lépniük egymással, ha nem akarják, hogy a nemzetközi imperializmus egyenként semmisítse meg őket. Különösen Lenin tanításaiban kap nagy hangsúlyt ez a gondolat, mely éppen a szocializmusnak egy, vagy néhány országban lehetséges győzelme teóriájából fakad.

Ugyancsak a marxizmus klasszikusainak tanításaira alapozva fejtik ki a szerzők azt az elvi alapot, hogy a szocializmus védelme nem csupán az egyes szocialista országok fennmaradása érdekében való cselekedet, hanem kötelesség is a nemzetközi forradalmi erőkkel szemben, a szocializmus világméretű győzelme érdekében.

A megvalósult szocializmus védelmének kérdéseit több oldalról is vizsgálva a szerzők végül is arra a végkövetkeztetésre jutnak, hogy „Együtt építeni a szocializmust, a kommunizmust, együtt biztosítani országaik katonai védelmét az imperialista agresszorok ellen — ez napjainkban a szocialista világrendszer fejlődése számára objektív szükségszerűség.”

A második fejezetet a szerzői kollektíva azon történelmi folyamat bemutatásának szenteli, amelynek során kialakult és megerősödött a szerződésben részt vevő országok népei és hadseregei internacionalista kapcsolata és fegyverbarátsága. Szólnak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom és a polgárháború internacionalistáiról, a spanyol köztársaság védelmében vívott közös harcokról, a második világháború partizánharcaiban való együttes küzdelemlről.

Az e területeken keletkezett barátság és elvtársi kapcsolatok fejlődtek tovább a második világháború után, amikor a közép- és délkelet-európai országok dolgozó megkezdték harcukat a szocialista társadalom megteremtéséért. A szerzők, nyilván a könyv jellegéből kiindulva, e küzdelemnek a katonapolitikai oldalát mutatják be elsősorban, elemezve azokat az általános vonásokat, amelyek e harcot jellemezték.

Az 1948—49-es években megkötött kétoldalú kölcsönös barátsági és segítségnyújtási szerződések új helyzetet jelentettek a hadügy terén is — mutatnak rá a szerzők. Ezek után ugyanis lehetővé vált, hogy a szerződő felek közvetlenül hasznosítsák azokat a gazdag tapasztalatokat, amelyeket a Szovjetunió Fegyveres Erői a szocialista hadtudomány birtokában felhalmoztak.

Az elmondottak világossá teszik az olvasó előtt, hogy az 1955-ben megkötött szerződésnek mély történelmi, internacionalista gyökerei vannak.

A következő, harmadik fejezetben a szerzők a Varsói Szerződés létrejöttének egy másik körülményéről szólnak. Azt mutatják be, hogy a második világháború után a nemzetközi imperializmus, az Egyesült Államok vezetésével, miként lépett fel a világ haladó erői, mindenekelőtt a Szovjetunió és a többi kialakuló szocialista ország ellen. A világ forradalmi átalakulásának megakadályozása, majd a forradalmi erők megsemmisítésének célja vezette az imperializmust az új háború előkészítésének útjára, agresszív katonai szövetségük a NATO létrehozására.

Ezek ellen a készülődések és konkrét lépések ellen voltak kénytelenek az európai szocialista országok egyesíteni erőiket és 1955. május 14-én megkötni a Varsói Szerződést.

Gyakorlatilag az előbbieken említett három fejezet szolgálja tehát a Varsói Szerződés előtörténetének részletes bemutatását. A következő hat fejezetet a szerzők minden oldalú elemzésének szentelik a szerzők.

A negyedik fejezet a szerződés céljával, jellegével, elveivel ismerteti meg az olvasót, s szólnak a szerzők arról is, mennyiben jelent e szerződés új szakaszt a szocialista államok közötti együttműködésben.

A szerződés célja és jellege világosan kiderül a szerződés szövegéből: „A Szerződő Felek... olyan európai biztonsági rendszer megteremtésére törekuszenek, amely valamennyi európai állam részvételén alapulna, társadalmi és állam-

rendszerükre való tekintet nélkül, s amely lehetővé tenné erőfeszítéseik egyesítését az európai béke biztosítása érdekében.” A szerzők sokoldalúan bizonyítják, hogy a szerződő felek az elmúlt 20 évben következetes maradtak ezen elvekhez és célokhoz. S éppen e következetes elvi politika győzelme volt az európai biztonsági értekezlet összehívása és a helsinki záróokmány aláírása.

A szerzők, abból a célból, hogy bemutassák a NATO és a Varsói Szerződés közötti elvi és tartalmi különbséget, a továbbiakban idézik és elemzik a két szerződés fontosabb cikkelyeit. Bizonyítják, hogy e cikkelyekben is tükröződik a két társadalmi rendszer alapjai közötti különbség. Nem véletlen — emlékeztetnek rá —, hogy sem a NATO-ban, sem más agresszív katonai szerződésben nem került megfogalmazásra a felek közötti egyenlőség elve.

A Varsói Szerződés politikai alapelveiből következők, hogy szinte létrejöttének pillanatától kezdve elsősorban politikai jellege és tevékenysége domborodik ki. Ezért szentelik a szerzők az ötödik fejezetet a résztvevő államok külpolitikai együttműködése bemutatásának. Hangsúlyozzák, hogy most egységes külpolitikai stratégiáról lehet beszélni, amely figyelembe veszi mind a közelebbi, mind a távolabbi feladatok megoldását. Igen lényeges vonás, hogy mindezeket a kérdéseket a munkásosztály érdekeiből, a marxizmus—leninizmus alapjaiból kiindulva vizsgálják és keresik rá a megoldást. Példaként említik ebben a vonatkozásban a Varsói Szerződés legfelső politikai szerve, a Politikai Tanácskozó Testület tanácskozásait és az ott elfogadott határozatokat.

A hetedik fejezetből megismerheti az olvasó a Varsói Szerződésben részt vevő államok katonai együttműködésének leglényegesebb alapelveit, a katonai szervek felépítését és tevékenységét, valamint az együttműködés alapvető irányait és formáit. Bár ezek a kérdések nem esnek távol a legszigorúbb katonai titoktól a szerzők mégis megtalálták a módját annak, hogy az érdeklődők igényeit e területen is kielégítsék.

Érdekesek és újat mondóak azok az oldalak, amelyeken a közös védelmi erőfeszítésekről, a fegyverzeti és technikai együttműködésről, a hadászati és harcászati tapasztalatok közös kicseréléséről és ezeknek a közös gyakorlatokon való kipróbálásáról szólnak a szerzők.

Jól sikerült és széles nagyközönség számára sok ismeretet nyújt e fejezetnek az a része, amelynek során bemu-

tatják a Varsói Szerződés baráti hadseregeit, szervezeti felépítésüket, fegyverzetüket, kiképzési, nevelési elveiket stb. E részek elolvasása után az olvasó meggyőződhet, hogy a Varsói Szerződés tagállamainak egyesített fegyveres ereje valóban méltó pajzsa a szocialista államok biztonságának, hú óra a világbékének.

Közismert az az elvi tétel, hogy a háború és a gazdaság között szoros, dialektikus összefüggés van. Éppen ezért érdeklődésre tarthat számot a könyv nyolcadik fejezete, amelyben a szerzők a szocialista államok gazdasági, tudományos és technikai együttműködését elemzik. Az eredmények bemutatásánál jól alkalmazzák azt a módszert, hogy azokat összehasonlítják a második oldal, a kapitalista világ adataival. Így válik meggyőzővé, hogy a Varsói Szerződés katonai szervezete mögött olyan gazdasági, technikai és tudományos bázis áll, amely napról napra egyre magasabb színvonalon képes biztosítani mindazon eszközöket, amelyek a szocialista országok hadseregei feladatainak ellátásához szükségesek. És megnyugtató az is, amit a szerzők ugyancsak bizonyítanak, hogy a szocialista gazdasági integráció keretében a Varsói Szerződés országai számá-

ra lehetőség nyílik arra, hogy a hadipotenciál összességének korszerűsítését minél kevesebb anyagi és pénzügyi ráfordítással oldják meg.

A zárófejezetben a szerzők azt a tevékenységet mutatják be, amelyet a kommunista és munkáspártok fejtenek ki a szocialista országok együttműködésének erősítése érdekében. Hangsúlyozzák, hogy e tekintetben a pártokat a proletár internacionalizmus elvei vezérlik, az a felelősség, amelyet az egész szocialista világrendszer, a nemzetközi munkásmozgalom sorsa, a világ békéje iránt éreznek. A szerzők példák sorával igazolják, hogy amikor az egész emberiség sorsa forgott kockán, mindig a kommunisták voltak azok, akik először tettek pozitív javaslatot a problémák békés megoldására. Egységes fellépésük napjainkban meghatározó tényező az emberi társadalom további fejlődésére.

A kötet gazdag képillusztrációval és a Varsói Szerződés története fontosabb eseményeinek kronológiai mellékletével együtt híven szolgálja azt a célt, hogy minél jobban megismerjük a világ sorsának alakításában oly nagy szerepet játszó szerződés történetét, jelenlegi tevékenységét és céljait.

Mucs Sándor

A. A. GRECSKO

A SZOVJET ÁLLAM FEGYVERES ERŐI

(Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1976. 518 o.)

A Szovjetunió nemrég elhunyt honvédelmi minisztere, A. A. Grecsko marsall, könyvében a szovjet fegyveres erőknek állít emléket, már azért is figyelemre méltóan, mert a közeljövőben ünnepeljük születésének 60. évfordulóját. A Zrínyi Katonai Kiadó gondozásában a Moszkvában 1975-ben kiadott második, bővített kiadás jelent meg magyar nyelven, mindazoknak ajánlva, akik a katonapolitika és katonai elmélet korszerű kérdéseinek tanulmányozása során mélyrehatóan kívánják megismerni a szocialista típusú hadsereg születésének és fejlődésének, dicső harci útjának történetét. Számos aktuális kérdésre kaphatnak választ azok az olvasók is, akik nem hordanak egyenruhát. Segít a szerző megérteni és feltárni mindazokat a kispolgári és revizionista nézeteket, melyektől a különböző válságidőszakokban egyetlen szocialista ország sem volt mentes; ezekről

osztályelkötelezett és valóban marxista kritikát ad. Meggyőzően bizonyítja, hogy a Szovjetunió Fegyveres Erői — az SZKP gondoskodása és a szovjet nép áldozatkész munkája eredményeként — olyan szilárd erőszakszervezete a szocialista államnak, amely képes mindenkor elhárítani és megtorolni mindenfajta imperialista próbálkozást, provokációt.

A szerző rámutat arra, hogy a szovjet fegyveres erők hősi helytállása nem véletlenszerű, hanem a szocialista hadsereget jellemző objektív törvényszerűségeken alapszik, azt a szocialista társadalmi fejlődés determinálja és az egész szovjet nép által elért kimagasló sikerek motiválják. A történelem lapjairól számos olyan hadsereget ismerünk, amely dicső haditetteket vitt végbe, ezek elsősorban olyan hadseregek, amelyek igazságos háborút vívtak, igazságos ügyért harcoltak. Végül is csak a szocialista társadalmi